

ΓΛΩΣΣΑ ~ ΘΕΩΡΙΑ ~ ΠΡΑΞΗ

ΔΗΜΗΤΡΑ ΣΓΟΥΡΟΥΔΗ

Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ
ΚΑΙ
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ
ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

ΓΛΩΣΣΑ ~ ΘΕΩΡΙΑ ~ ΠΡΑΞΗ, α.α. 22

Δήμητρα Σγουρούδη, *Η μεταφορά και η συμβολή της
στη γλώσσα*

1η έκδοση: Οκτώβριος 2003

© 2003, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ

Κατά τον Ν. 2121/1993 και τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Γραφεία: Τσαμαδού 1-3, 106 83 Αθήνα, τηλ. 210 38 03 730, fax 210 38 03 740

Βιβλιοπωλείο: Νευροκοπίου 8, 118 55 Αθήνα, τηλ. 210 34 69 302

e-mail: biblia@kritiki.gr

www.kritiki.gr

ISBN 960-218-330-6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	15
Σημειώσεις	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΑΣ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

1.1 Εισαγωγή	31
1.2 Το πρόβλημα της προθετικότητας	35
1.2.1 Οι απόψεις του Searle για το ρόλο της προθετικότητας .	38
1.3 Οι απόψεις του Searle για το πρόβλημα των συμφραζομένων	43
1.4 Μεταφορά: σύγκλιση σημασιολογίας - πραγματολογίας	44
1.4.1 Η άποψη υπέρ της σημασιολογικής ανάλυσης	45
1.4.2 Η άποψη υπέρ της πραγματολογικής ανάλυσης	46
1.4.3 Η ενδιάμεση άποψη	48
1.4.3.1 Αναγνώριση και ερμηνεία	50
1.5 Συμπεράσματα	56
Σημειώσεις	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

2.1 Εξωτερική οριοθέτηση	68
2.1.1 Αναγνώριση	71
2.1.2 Η μεταφορικότητα του όρου «μεταφορά»	86

2.1.3 Η διαμάχη για την προτεραιότητα μεταφοράς - κυριολεξίας	94
2.1.3.1. Η αντίθεση νομιναλισμού - ρεαλισμού	96
2.1.4 Κατάχρηση - νεκρή μεταφορά	99
2.1.4.1 Κατάχρηση	99
2.1.4.2 Νεκρή μεταφορά	102
2.2 Εσωτερική οριοθέτηση	108
2.2.1 Μεταφορά και παρομοίωση	108
2.2.2 Μεταφορά και μετωνυμία	111
2.2.3 Μεταφορά, πολυσημία και αμφισημία	115
2.2.4 Συμπεράσματα - Είναι η μεταφορά κυρίαρχη σε σχέση με τα υπόλοιπα σχήματα λόγου;	119
Σημειώσεις	120

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

3.1 Εισαγωγή	133
3.2 Αριστοτέλης	136
3.3 Η θεωρία της αλληλεπίδρασης του Max Black	139
3.3.1 Κριτική της θεωρίας της αλληλεπίδρασης	141
3.4 Θεωρίες υπέρ της προτεραιότητας της μεταφοράς	149
3.4.1 Lakoff-Johnson	150
3.4.2 Gibbs	153
3.4.3 Αποδόμηση	155
3.5 Συμπεράσματα	164
Σημειώσεις	165

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

4.1 Gottlob Frege	174
-------------------------	-----

4.1.1 Η διάκριση ανάμεσα σε σημασία (νόημα) και αναφορά	174
4.1.2 Η αρχή του πλαισίου	179
4.2 Ludwig Wittgenstein	184
4.2.1 Το Tractatus	185
4.2.2 Η ύστερη φιλοσοφία του L. Wittgenstein	187
4.3 W. V. O. Quine	201
4.3.1 Οι απόψεις του Quine για τη μεταφορά	201
4.3.2 Οι απόψεις του Quine για τη γλώσσα	204
4.4 D. Davidson	213
4.4.1 Οι απόψεις του Davidson για τη μεταφορά	213
4.4.2 Η θεωρία νόηματος του Davidson	221
4.5 Ρεαλιστικές τοποθετήσεις	228
4.5.1 Η αιτιακή θεωρία της αναφοράς του S. Kripke	231
4.5.2 Η αιτιακή θεωρία της αναφοράς του H. Putnam	234
4.5.3 Η έννοια της μερικής καταδήλωσης του H. Field	239
4.5.4 Η ένταξη της αναφοράς στο ρεαλιστικό πλαίσιο από τον R. Boyd	240
4.5.5 Οι πρόσφατες απόψεις του T. S. Kuhn	243
4.5.6 Συμπεράσματα	249
Σημειώσεις	251

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΑ

5.1 Το νόημα	265
5.1.1 Νόημα και μεταφορά	268
5.2 Η αλήθεια	273
5.2.1. Αλήθεια και μεταφορά	277
5.3 Η αναφορά	283
5.3.1 Αναφορά και μεταφορά	288
Σημειώσεις	294

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΞΑΝΑ

6.1 Χρειαζόμαστε τη διάκριση μεταφοράς - κυριολεξίας;	300
6.2 Ομοιότητα	305
6.3 Ταυτότητα	308
6.4 Συμπεράσματα	314
6.5 Θεαίτητος	316
Σημειώσεις	321

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΙΚΟΤΗΤΑΣ

7.1 Εισαγωγή	325
7.2 Υπάρχουν οπτικές μεταφορές;	333
7.3 Η μεταφορά εκφράζει το μη εκφράσιμο	338
7.4 Σχηματοποίηση και φαντασία στον I. Kant	342
Σημειώσεις	345

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

8.1 Μοντέλα και αναλογίες	351
8.2 Είναι λογικά απαραίτητα τα μοντέλα;	361
Σημειώσεις	365
Βιβλιογραφία	370